

یه‌ک

له پهنای خاڵ و سیفری بی برانه‌وه

نووسراوی: د. عه‌لی شه‌ریعه‌تی.

وه‌رگی‌پانی: مامۆستا هه‌ژار موکریانی.

ئاماده‌کردنی: که‌مال ره‌حمانی.

يەك لە پەنای خاڵ و سىفرى بى برانەوه

سەرچاوهكان:

- ١- چوارنامىلەكەى دكتور عەلى شەرىعەتى، وەرگێڕانى: مامۆستا هەژار، چاپى يەكەم، تاران، ١٣٥٨ و ١٣٥٩ كـ.هـ. چاپى دووھەم، هەولێر ٢٠٠٦ ز.
- ٢- فایلى دەنگى مامۆستا هەژار خۆى

خوێنەرى بەنرخ و ھێژا!

ئیمام عەلى ـ دروودى خودای لەسەر بى ـ فەرموویەتى: مەروانە وێژەر كى بوو؛ وێژاوەكە بخە بەرچاوا! واتە: قسەى باش وەرگرە و گوێ مەدە كى گوتوویەتى! ئەم نامىلەكەى دكتور عەلى شەرىعەتیت پێشكەش دەكەین. بىخوێنەوه! وەردى دەوه! وردى كەوه! ئێى وردبەوه! ئەگەر بەهرەى پى گەياندى و شتى باشى تى گەياندى، مائى ئاوا. بەرھەمەكانى تریشى ئى وەخوێنە وه بەهرەیان ئى ھەكێرنە! دەنا بەو يەكە وازیئە و كەسمان ئە كەس!

هەژار

موسوڵمانانى رووناكبیر، ئەبى بە شەش ڕاوێژ، دەگەڵ شەش دەستەدا بدوین: رووناكبیىرانی لاوەكى، یرایانى ھاوئاینمان ئە دەرەوه، رەش و رووتى شارستانی، گوندنشینان، چینی ژنان، تازەلاوان.

ئەم نامىلەكە ھەول دەرسە بۆ سى دەستە:

تازەلاوان، كەوا تازە باى بال دەمدن؛ بۆ ئەو پیاوہ زلانەییە كە ھەر مندالانە دەژین؛ بۆ سەرەشتى نووسەرائى خۆمائییە.

منداله کانمان دهیزانن:

پیاوی ههژار، پیاوی بیهیز، با چاکیش بێ، با پاکیش بێ، بهرچاو نییه. نه‌دار سووکه له‌به‌ر چاوان؛ ناخړته ناو پێزی پیاوان. که‌س فه‌قیری پێ پیاو نییه. به‌لام هه‌رکێ خاوه‌ن زێړه، خاوه‌ن زۆره، نه‌گه‌ر پیسه، نه‌گه‌ر په‌شه، نه‌گه‌ر بۆره، له به‌رچاوان زل و زۆره. ده‌راوی ده‌می ناخۆش بێ، ده‌م پیس بێ، جنیو فروش بێ، ده‌لێن پیاویکی زۆر زانه، له‌ت خۆش، گه‌ت په‌وانه، قسه‌ی جوانه، کاری جوانه، شاره‌زای شاره‌زایانه.

باری گه‌لانی‌ش هه‌ر واسه‌:

پۆژێ که‌ ئیسلام باوی بوو، له‌ناو گه‌لاندای ناوی بوو، زێړی هه‌بوو، زۆری هه‌بوو، چی بیگوتا، هه‌ر ته‌وه‌ بوو. مامۆستا‌کانی پۆژئاوا -له‌ فێرگه‌، له‌ زانستگایان، له‌ ناو کۆری که‌ یه‌خودایان- کاریان لاسای موسوڵمان بوو، دابی ته‌وانیان پێ جوان بوو. که‌وا‌ی شو‌ریان ده‌به‌ر ده‌کرد، عه‌مامه‌یان له‌سه‌ر ده‌کرد، ته‌دای پازی و ته‌بووعه‌لی و دینه‌وه‌ریان و غه‌زالی و کێ و کێی دیکه‌یان ده‌ردێنا. چون ئێستا مامۆستا‌کا‌همان -که‌ نه‌دارین- لاسای ته‌وان ده‌که‌نه‌وه‌، قه‌رزی کۆنه ده‌که‌نه‌وه‌! له‌ جێ‌نه‌دا کلاوی له‌نگه‌ری له‌سه‌ر؛ جبه‌ی قۆل فش و قۆل ده‌به‌ر؛ ته‌دای پۆژاوا ده‌ردێنن؛ ئوروو‌پایانه ده‌نوێنن!

یهک له پهنای خال و سیفری بی برانهوه

دهسپه نگیانی خاچ په رست که دهسکردیکیان پیک ده خست، فیلان ده کرد، موری "الله" یان لی دده؛ په نگی ئیسلامیان پی دده. تا وایزانن نه و کارانه هی ولاتی موسلمان؛ کاری شام و بوخاریه، کرگاری به لڅ و به غدایه، نهسته نیول، تووسه، په یه، کاری وه ستای غړناده یه. ته نانه ت خاچی گهر د نه بند "الله" یه کیان لی هه لده که ند. نه وای ئیستاش له روه ه لاتی بارکه ووتوو، له ناو گوپچکه ی گادا خه ووتوو، «MADE IN» له دهسکاریان دده دن، لاسای روه ژاویان دده کن.

بوو به شهرې خاچه رستان؛ دوو هوردوو به رانه ر وستان. پیک هه لپرژان؛ تیک هه لپرژان. یه کیان گرت خاچه رست و جوو. ریژی دوژمنان پته و بوو. ئیسلام لیک جودا بوونه وه؛ به ره و نه زانی چوونه وه. سپر بوون؛ بوونه مارانگه سته. بوون به سه د تیره، سه د ده سته. تیک به ربوون و پیک وهر بوون؛ به جاریک بی سر و بهر بوون. شیعه و سونی، تورک و عه رهب، فارس و تورک، تورک و بهر بهر، له هه موو لایه ک بوو به شهر. هاودین به هاودینی ده لی: من داده م زریم، تو هه لی!

هر یه ک له وانه ش پیکه وه - خوبه خوئی، به ناموئی - شهر و هه را و قیره یانه؛ گیره یانه. هر له شیعه چنه د تیره هه س؛ هیچ که س ناپیوی بهر به ی که س: نیعمه تی، سوئی، حه یدهری، شیخی، نه مه ل، بالاسهری، پابین سهری، یه کی - دوازدیه یی، یه ک - هه شته. زوری دیش هه ن. ته نانه ت بابی و به هاییش، عه لیه لاییش له مه یدانا هه رایانه! دواپانه!

سونی چوار مه زه ه ب هه زار توئی، هه مووی شیر له یه کتر ده سوئی؛ بی تام و خوئی. سوئی، ده رویش، قادریه، چه شتی، نه خشی، سورده ردیه، نوربه خشی. هر یه که ی چنه د لکی هه یه. پیکه وه مشتمپانه؛ لیکدان و قهره قپانه! جاران هه فتا و دوو تیره بووین، ئیستا له هه وسه د زیاترین؛ له هه موو ده م بهر بادترین.

ئیسلام گوتی: خودا یه که؛ قورئان یه که؛ قیبله یه که. که چی ئیمه هه زار خودا ده په رستین؛ بویه په ستین؛ بویه به دوژمن ناوه ستین. هه زاران رووکه مان هه یه. گوپی هر ئیمامزاده یه ک، باره گای هر شیخزاده یه ک، شه خس، نه زه رگه، قسنه کوون - راست یان درون - جی چلدانه و نیازمان؛ پیکه ی نه ری داخوا زمان. کاوله کوون،

یهک له پهنای خاڵ و سیفری بێ برانهوه

ئیسقانی رزیو، داتهپیو، پواو، هه‌لوه‌ریو، له‌ چۆلگان، له‌ دێ، له‌ شاران، بوونه‌ جێ هانا و هاواران.

چاوپاوه‌کرانی ده‌سپ، به‌ قسه‌ی پرۆپوچ و بن‌ شر، خودای پاکیان، خودای تکیان له‌بیر کردین؛ سووژده‌یان بۆ خاک پێ بردین. کانگای می‌شک و بیریان ده‌رداین؛ تیکیان وه‌رداین، تیکیان به‌رداین. له‌به‌ر شه‌ری خۆبه‌خۆیی، له‌به‌ر بێ راهیڵ و پۆیی، کز بووین؛ زه‌بوون بووین؛ تیداچووین؛ ده‌تگوت نه‌بووین!

مه‌غۆل هات سووتانیدی؛ بردی؛ کوشتی؛ کردی هه‌رچی کردی. سه‌رێک ما ئه‌وسا بۆی ده‌رچوو. ده‌ورانی (چه‌نگیز) به‌سه‌رچوو. به‌لام ئیمه‌، ئیمه‌ی خه‌-خه‌و، بێهۆش، که‌له‌لا رۆژ و شه‌و، له‌سه‌ر موخته‌هید، له‌سه‌ر شیخ، له‌سه‌ر ده‌ف، له‌سه‌ر زه‌رگ و میخ، شه‌رمان، گه‌رمان ئه‌نایه‌وه‌، ئاورمان ئه‌ناده‌یه‌وه‌.

تا فه‌ره‌نگ هات. چ بوون فه‌ره‌نگ؟ مرۆخۆرانی به‌رچاوته‌نگ. به‌فیل، به‌جه‌نگ، قاویان کردین؛ راویان کردین؛ چاویان به‌ستین. له‌وساوه‌ ناتوانین هه‌ستین، سست و په‌ستین.

ئیمه‌ی له‌ گوێی گادا خه‌وتوو، به‌ سه‌ده‌ و ساڵ، مانگ و هه‌وتوو - هه‌ر کۆست که‌وتوو - سه‌رمان کاسه‌؛ هه‌ر نه‌مانزانی چ باسه‌. له‌ شوێن کۆنه‌کیلان ویلین؛ زورک و په‌قه‌نان ده‌کیلین. کیشه‌ی کۆمان ژيانده‌وته‌وه‌. تۆوی شه‌رمان چانده‌وته‌وه‌. با شه‌ن ده‌که‌ین! دروو ده‌درووین! به‌ سه‌رپه‌و به‌ره‌و پاش ده‌بزووین.

فه‌له‌ زل بوون؛ جوو بوو به‌ شت. به‌شی ئیمه‌ش؛ هه‌ر قت، هه‌ر فت، هه‌ر گزوفت. ئه‌وان به‌ پیتۆلی و گزی، زۆریان هێنا، زێریان دزی. دژ داماین به‌ له‌ری و کزی!

نامۆ بوونه‌ داگیرکه‌رمان؛ پارویان پفاند له‌ به‌رمان؛ بوونه‌ که‌بخودا له‌سه‌رمان. ئه‌وان ئاغان، ئیمه‌ ژێر ده‌ست؛ ئه‌وان ده‌سدار، ئیمه‌ بیده‌ست. به‌ عه‌ززه‌ته‌وه‌ ده‌پوانین؛ خۆمان زۆر به‌که‌م ده‌زانین. فه‌ره‌نگی جوانه‌! زۆرزانه‌! که‌ی ئه‌و وه‌کوو مه‌مانانه‌؟!

- ئیمه‌ چین؟

یهک له پهنای خال و سیفری بی برانهوه

- چینی هه ژارین. ئه وان راستن، ئیمه خوارین؛ ناله بارین. هه ژار زاناش بی، نه زانه. دارا شوره بیهی جوانه.

وا بهر هی پیکه یشتوو مان - به ناخیر - تیکه یشتوو مان، شتی خوی له لا دزیوه. هه ره له جیوه، به سه د شیوه، ئه دای فهرهنگی دهردینن؛ وه زوان ئاغا ده ماندوینن. بوته مهیمون لاساکه ره؛ «به لاش گوشتی سه ره چه پهره.»

ئاغاش هه ره ئه وه ندهی دهوئ، بازاری له بره وه نه کهوئ. گهره کیه ئه دای ده ربینن؛ خوی چی ئه کا وا بنوینن. کاره کا ئمان، شاره کا ئمان، نوسه را ئمان، خو ئه را ئمان، پیاوی پیتوئ و چازا ئمان، حا ئمان با ئمان، ژیا نی ناو ما ئ و منا ئمان، ژمان، پیاومان، گشت و خاومان، ته نانه ت له قه م و ناومان، ده مه لاسکه یه ک له وان بی؛ تا کلیلمان هه ره به وان بی!

به ئن داگیر که ره کا ئمان، رزق و پوزی به ره کا ئمان، نایانه ووئ خو بناسین. تا وا کاسین بو وان خاسین. ئه وان ده ترسن تن بگهین، له داو به ربین و پی بگهین. تا بی فکر و بیر نه بهرین، تا له خو مان بی خه بهرین، بو وان مانگاین، ئه سپین، کهرین، باره بهرین، شیرمان ده خو ئ؛ بارمان ده کهن؛ سوارمان ده بن؛ غارمان ده دهن؛ له سه د بهرد و دارمان ده دهن.

- تا ده خوی بخو! قه له و به! بو کاری بیگار پته و به!

- ئه بینی؟

- هیچ!

- ئه ژنه وی؟

- هیچ!

- چ ده بینی؟

- به ژن و بالای ریکی ئاغا له وه تاغا، له قو ئاغا، ژن و ئه سپ و سامانه که ی، جامانه که ی، ته شک و داو و دامانه که ی!

- چ ده ژنه وی؟

- لاف و گه زاف و چاو و راو، باسی گوشتاو، باسی پلاو، چه ند شات و شووت، گفتی چرووک، قاقای بلحانه، قسه ی سووک.

یهک له پهنای خال و سیفری بی برانهوه

- خۆت خه‌ریک که به ده‌ره‌وه! ته‌نیا هه‌ر بیر مه‌که‌ره‌وه! تۆ مه‌گه‌ چۆن دزی ده‌کا؛
گزی ده‌کا!

دی و ده‌چی بی هه‌ست و چرپه؛ به‌بی خورپه؛ وه‌کو مام ریوی؛ وه‌ک گورپه. له
جووجه‌لان ده‌رفه‌ت دینی، بیر و می‌شکیان لی ده‌رفینی؛ به‌که‌یفی خۆی رایان
دینی.

ئه‌گه‌ر گه‌وره‌کان تۆ ناگه‌ن، می‌شکیان به‌تاله و پێ ناگه‌ن، با لاوه‌کا‌مان و شیار بن؛
دوژمن بناسن، به‌کار بن؛ با هاوکار بن. له‌ لاسایی خۆ رزگار که‌ن. له‌ داگیر که‌ر خۆ
قوتار که‌ن. با ئازاد بن؛ با ئازا بن. پیاوی خۆ بن؛ پیاوی خوا بن. له‌ هه‌ق خوازی
رانه‌وه‌ستن؛ ته‌نیا پشت به‌ خوا به‌ستن.

هه‌ر یه‌که‌ شیاوی په‌رستن. هۆی بوون و مان، ئه‌و یه‌که‌یه. ئیتر هه‌ر چیه‌کی تر
هه‌یه، خاله له‌ په‌نا ئه‌و یه‌که‌:
خال و سیفری بی برانه‌وه

عه‌لی شه‌ریعه‌تی

یهک له پهنای خال و سیفری بی برانهوه

یهک

له پهنای خال و سیفری بی برانهوه

یه کئی هه بوو، یه کئی نه بوو
جگه له خوا هیچ کهس نه بوو
هیچ هه نه بوو
ئه و خوايه تاک و ته نیا بوو
دلوفان و دلوا بوو
دهیدی، دهییست، جوانی دهیست
وازی له کاری پهوا بوو
بیکاری لا پهسند نه بوو
ناله باری پئی پند نه بوو
له نه بوون خوشی نه دههات
حهزی ده کرد له بوون، له هات
خودا لاگیری هونهر بوو
دروستکار و داهینهر بوو

با بزاینن ئه و خوايه چی کرد؟

هه وری ساز دان گه وال-گه وال
بهری دانه هه وای به تال
گه وال هه وری له چی کرد؟
له دهنکه تۆزقالی زۆر ورد
ئه و دهنکه تۆزقالی کۆمن
وردیله ی هیزی ئه تۆمن
هه و وردیله ی خۆریک له ناو

به ئهستیران دهوره دراو
لهو خوږه چه رخ و خولیانه
* * *

سروهی ته کاندهر ئهنگووتن
گه واله هه ور بزووتن
وهك چی؟

وهك دووکه ل، وهك گیتاو
وهك گیتزه لووکه ی زۆر به تاو
ئاورینگى هیتان به گوپ بوو
به رهه می بلتسه و گر بوو
گر کووه بوو له دهوړی خو
بنیادهم ناوی لی نا: پۆ
پوژیش ئه تۆمی گه وره یه
چه ند ئهستیره ی له دهوړه یه
به دهوړوبه ریا خول ئه خوڻ
هه ر خوا ده زانی چه ند و چوڻ
* * *

بناغه ی ژیان دامه زرا
له زه ریا، له به ژ، له مه زرا
قهوزه روا، گیا ده رکه وت
دهوړن ده رهات، دار سه رکه وت
چلموکه گیانی هاته بهر
دنیا پر بوو له جانه وهر
جانه وه ریکیان مرویه
هه نبانه ی راست و درویه
چاکیان هه یه له باش چاتر

هەيشە لە شەيتان خراتر

* * *

-ژين لە چييه؟

-ئاويك، تۆويك

تۆمى گيايەك لە ژىر خاكا، زۆر هەلناكا

سەر دەردىنى، شين دەنوينى

بەخۆدا دى، دەبىتە چل، دەبىتە گول

نەمام دەبى بە شەنگەدار

گەلایە، لکە، ميوە و بار

پىر دەبى، وشک ئەبى، ئەپوئ

لە تۆوەكەى هى تر دەپوئ

* * *

دلۆپىك ئاو:

پزە، ساوايە، مندالە

لاو، سەرەيە، پاتالە

لە هەلسوور و داسووردايە

ئەويش ويئەى دار و گيايە

چراى ژينى دەگوژىتەو

لە خاكا سەر دەنيتەو

تۆمەكەى هەلدەداتەو

ژيان دەستپىدەكاتەو

ژيانيش هەر لە خولدايە

ئاوات و نیاز خۆريەتى

گياندار يەكى يان هەزاران

لە پى ژين و بووژانەو

سال و مانگ بە بىسانەو

به ده وریدا سه رگه ردانن
وچان و پشوو نازانن
ده پوین، ده پۆن، ده پوینه وه
ده گوین، ده پوین، ده توینه وه

* * *

یه کێ هه بوو، یه کێ نه بوو
جگه له خوا هیچ کهس نه بوو
هیچ هه ر نه بوو
دنیا له نه بوو هاته دی
هه وای بهرز، زه وی نه وی
پۆژ و ئهستییهی بێ ژمار ... بهرهی گیاندار و گیا و دار
نه دیار و بهرچاو، هه رچی بوون
بێ وچان و پشوون، ده بزوون
به ره و کوێ؟
به ره و مردن و ژیا نه وه
و شکیوون و هه لدا نه وه
پۆژ و شهو، تاریک و پروونی
گهش و سیس، بوون و نه بوونی
بهرزایی، نزمیی، کهم و زۆر
که و توونه خول له ده وری خۆر

* * *

یه کێ هه بوو، یه کێ نه بوو
جگه له خوا هیچ کهس نه بوو
هیچ هه ر نه بوو

گەمبەهی جیهان لەنگەری گرت
خانووچکەیی ژیان سەری گرت
زەوی، عاسمان، تووی لەسەر تووی
پانایی لەکووی هەتا کووی
بیگیان و گیاندار، گچکە و زل
زەمەند و میترگ و پنج و قل
وردیلە و درشتە و ناوەند
پووبار و دەریای خوڕ و مەند
کورت و درێژ و پەل و قوول
بیوچان کەوتنە جم و جوول
هیچی وچان نادا تاویک
خول دەخۆن بەرەو هەتاویک

* * *

تۆ بروانە!
هەموو شتی ئەم جیهانە
ئەگەر سەر، ئەگەر چەرە
ئەگەر وال، ئەگەر پرە
گشتی خەرە.
مانگ و خوڕ، زەوی، ئەستێرە
هەزار هیندەیی تر بژمێرە
ئاتۆم، گلووی خوین، تۆم و بەر
بژمێرە لە هەژمار بەدەر
گەر بەپەلەن، گەر لەسەر خوون
جەغزاوجەغز دین و دەپوون
خاک و ئاو بە شار و دیوہ
ئەگەر دەشتە، ئەگەر کێوہ

ئه گهر گيا، ئه گهر گيانداره
شه و و پوژ، سبه و ئیواره
هه موو دهم و کات و ساتیک
هه موو چاخیک، هه موو کاتیک
به سال، به مانگ، به پو، به شه و
جه غزاوجه غز که وتوونه ره و
پوو به هه تاوی خوړیکن
گشتیان له خولدان جوړیکن

* * *

یه کن هه بوو، یه کن نه بوو
جگه له خوا هیچ کهس نه بوو
هیچ هه نه بوو.
بلند هه بوو، نه وی هه بوو
عاسمان هه بوو، زه وی هه بوو
ئه ستیره ی زوړ و مانگ و خوړ
هه زاری نادیار و پهیدا
له به تالایی بی پهیدا
کو مایه کیان پیک هیناوه
لای ئیمه مه نزوومه ی ناوه
مه نزوومه ی تریش زوړ زوړن
کو مه لگای ئه ستیره و خوړن
چه ندن؟ هه زار؟ نه خیر، ملیار؟
زوړترن، ناهینه هه ژمار
فهزا زوړ پان و بلاوه
ئافه ریده ش بی حه ساوه
هه ردی مه، یه ک له و کو مایه

تنۆکه بهک لهو گوومه به

* * *

ئه گهر تۆ به ژماره فیبری

ئه تهوئی خواگرد بژمیری

قاقه زیکی درێژ راخه

به ئیشتیا شانی لی داخه

یهک بنووسه بیکه به ده

بیکه به سهت وچان مه ده!

بیکه به ههزار به ملیار

خال دانی به ههزار-ههزار

قاقه ز برآ، هی تر بینه

به خالانی بنه خشیننه

هه لچۆرا ئهم مه ره که وه

مه ره که وی تر بگره وه

تا ده توانی خال دانی، خال

مه پسنه وه به مانگ، به سأل

تۆ ماندوو بووی بیده به من

ههزار هاوکاریش هه ره که من

بی وچان خۆت و هه زاران

به شه وگاران، به پۆژگاران

هه موو ده م، هه موو کاتی سأل

له په نا یه ک خال ریز که ن خال

خه و دایگرتی، یان نانت خوارد؟

له خال ریزکردن خۆت بوارد؟

با کوپه که ت، با نه وه که ت

بچن له شوین کرده وه که ت

خۆت و هاوکارانی پیرت
هاوسهفه‌ری زه‌مینگیرت
بۆ گه‌مه‌ی وه‌خت رابواردن
خه‌ریک بن به‌ خال بژاردن
هه‌ر یه‌که و خال بی برانه‌وه
گێژ ده‌بن له‌ لێکدانه‌وه

* * *

پیری له‌رزی له‌کارکه‌وتوو!
زورھانی له‌ جێدا که‌وتوو!
بێکار وه‌رکه‌وه، بێرکه‌وه
خۆت خالی به‌پال یه‌که‌وه
دێته‌وه بېرت منال بووی؟
شلک و ساوا، کرچ و کال بووی؟
تاویک له‌سه‌ر سنگ ئه‌خزی
ده‌گریای له‌به‌ر وه‌په‌زی
ده‌س به‌ په‌وپه‌وه ده‌گه‌پای
به‌ده‌س هه‌لگێپ-وه‌رگێپ ده‌کرای
زل بووی، فێر بووی خال بېژێری
له‌ کاروبار خۆ بپوێری
گه‌وره‌تر ئاگایان لێت بوو
دای و باب هیوایان پێت بوو
پله-پله به‌ره‌ژوور چووی
پێت نایه‌ سه‌ته‌وه، پیر بووی
چووێته‌وه ده‌قی مندالی
نه‌به‌گه و شلی و به‌تالی
هه‌تا ساوا و له‌به‌رچاو بووی

گەمەجارى دای و باو بووى
ئىستا لە پاش دەیان سألان
بوويته گەپجارى مندالان
خوينشیرنۆکە بووى بە کالى
ئىستا مندالى خوينتالى

* * *

راکشى! داکشى! بىرکەوہ بىر
پىشتەر چ بووى منالى پىر!
ژن و پياگى پىک گەيشتن
بە چاو، بە دل، تىک گەيشتن
دلۆپىک لەو، تنۆکىک لەم
لەناو پزدانىک کران جەم
تىکەلاو بوون بۆ تەواو بوون
گوروا ئىسقان و گوشت و هوون
نۆ مانگ، نۆ رۆژ و نۆ سەحات
چاوہ چاو بووى تا نۆرە هات
ئەتۆش وەکوو جوو جیلەى مەل
مابتەوہ تا هەلکەوت هەل
تۆکلت شکاند پەردەت دراند
بەرەو ژین لەمپەرت پەراند
تۆ لە جوو جک بى ھىزتر بووى
بىدەرەتان و پىزتر بووى
ئەو دىتەدەر بە جوو کە جووک
بۆ دان ئەکوئى پەل و دندووک
بەلام تۆ پلە گوشتى شل
نە پەل، نە مل، نە گوپ، نە تل

چاونه پشکوتوو، گوینه بیس
ته وه زهل، نه گریس، سیس و پیس
له ناو بیسکه قه تیس و گیر
ملچه ی لیتوت ده هات بو شیر
زیقه ت ده هات، شیرت ده ویست
ده گریای، ده بنه خۆت ده میست
ئیتستا چی؟ له پاش سه د سالی
چوویته وه ده قی مندالی
چاو نابین، گوێ ناژنه وی
دانت نه ما، شیرت ده وی
یه خسیری له ناو جیگادا
مۆغهره ت زه وی به رنادا
له وه په زیان ئاغلّه ب خه وتوو
بی هیژ و پیژ، له کار که وتوو
هه ر سێ کارت ماوه له ژیان
خواردن و پینه وه و گریان

* * *

واده ی کۆچه

گه رهک سازده ی ساز و به رگ
بو کوێ به خیر؟ به ره و مه رگ
له خاک رواوی، سه د سال ژیاوی
ده چیه وه ناو خاک، خاکاوی
ده پویی، ده رژی، ده بیه وه خۆل
با ده ترژی ئی له چیا و چۆل
به روا له ت هیچت نامینی

به لّام گلت گیا ده روینئ
ژین برانهوهی بو نییه
باسی من-من و تو نییه
تووش و زه ویش و به هاریش
به گیان، بی گیان، به رد و داریش
ئه ستیره، عاسمان، مانگ و خوړ
ده بن، ده چن، به هه ل، به نوړ
هه رچی ناوی ئافه ریده س
به رچاوه یا دووره دیده س
گشتی له سووړ و خولدايه
ون ده بن و دینه وه کایه
تو! تو! مروی پواوی ناو خاک!
ئه گهر کارچاک بی و ژیان پاک
به ناوی چاکت هه ر ماوی
به یه کجاری نه فیه و تاوی
* * *

وه ره پوونئ منالی پیر!
بوی رامینه! بیرکوهه، بیر!
ژماره ی مه نزوومه چه ندن؟
ئه ستیره کان چه ند ئه وه ندن؟
یهک و خال دانئ هه زاران
به ملیونان، به ملیاران
به بست، به گه ز
به غار، به به ز
به مانگ، به سال
خال دانئ، خال

رێزبان بکه، بیانکه هاویر
دهتوانی بیژمیری؟ نه خیر
قاقه ز بینه به تۆپ، به بار
مه ره که و به ته شت، به ته غار
بنووست داره؟ قامیشه؟
داده! به باقه، به گیشه
بنووسه! خهت ده، خاڵ دانی
کی دهتوانی هه مووی پانی؟
ژمارهی مه نزوومه چه ندن؟
ئه ستیره کان چه ند ئه وه ندن؟
گیا و گژ، هه وا و گژ، مه ل و موور
خزۆک و گه زۆک، نه رم و زوور
چرۆ، مړۆ، نه وی، به رز
له بار، دزیو، ناحه ز ته رز
هه رچی له م سه رزه مینه یه
چی له و عاسمانه شینه یه
چی له ده ریا، چی له به ژه
چی له ده شته، چی له که ژه
چی دیاره، چی به ریپواره
چی به گیانه، چی گیانداره
بوون، نه بوون، مه رگ و ژیا نه وه
رێزیک سیفرن بی برانه وه
له پیش یه کی ریز کراون
یهک نه بی گشتی بی باون

* * *

بروانه چۆنه ئه و یه که
ئه و هه موو سیفره ی له ته که
وشه ی سیفر و اتا به تال
بی یه ک، بیکارن نوخته و خال
یه ک هه یه خال دیته ژمار
یه ک ده کا به هه زار ملیار
دوو، سی، چوار، پینچ و شه ش و هه وت
هه شت، نو، ده، هه رچه ندی سه رکه وت
زنجیره ی ده یان سه ر و خوار
سه ت- سه ت تا ده گن به هه زار
هه مووی هه ر یه که و چه ند خالیک
هه مووی وه چ و به ره ی مالیک
خاوه ن مال یه که، یه ک سه ره
چه ند سیفر و خالی له به ره
بی یه ک هه موو شت به تاله
کیلگه ی قاقره، کرا له
یه ک باقییه، باقیی پووکه
سیفر به تاله و جه غزووکه
به ده ور خو یا ده خو لیتته وه
به ره و خو ی ده گه ریتته وه
بزۆز بی یان بدا هه دا
ناچار سه ر له بو شی ئه دا
هه ر پووچه تا بی هه واله
سیفر جه غزیکی به تاله
تا ته که زۆر بی بره وه
له گه ل یه ک هیژا و پته وه

خاڵ با لای یهک پالدا تهوه
هیچگا خووی دوور نه خاتهوه

* * *

تۆ! تۆی منالی دوینی کال
تازه پیت ناوه ته ناو سال
تۆی تازه لاو، به گور و تاو
له خاک دهرچووی، له خوڵ گوراو
هیچ بووی، خالی ناوبه تال بووی
جوان بووی، زور شهنگ و شه پال بووی
بژی، بژی تا پیر ده بی
سه دساله و زه مینگیر ده بی
ده بیه وه مندالی دوینی
مندالیک ریش ده بزوینی
بو کوئی ده چی؟ ده بی بهری
مزل له توپی خاكا بگری
ئه بیه وه خوڵ، ئه بیه وه گل
نم ده کیشی، ده بیه وه چل
پنج و لاسکت دهر ویتته وه
سیس ده بی و ده وه ریتته وه
گیژی له م چه رخ و خوله تدا
چی دی به م بیره کوله تدا؟
هیچ بووی! سیفر بووی! به تال بووی
کال بووی! داتولای، ژیر چال بووی
هه زار جار بچی و بییه وه
سه د جار سیس بی و بروییه وه
تا خالی به رنای، والای

له دهورهی به تالی هالای
به لام ئه گهر شوین یهك كهوی
ههرچی خۆت پیت خۆشه ههوی
نیشانهی له گهڵ «یهك» بوونت
به لگه بو دهراوی پروونت
گهرهك خۆت له بیر به یتهوه
ئاوڕ وه خۆت نه ده یتهوه
بژی بو خزمهتی خهلك
ببی به خالی به كهلك

* * *

تۆ! تۆی تازه نه مام و لاو
وازی نه له بیرى بلاو
ئالقهی جه غزی یه كلا كه وه
ببه ریگه، وه چیا كه وه
سه ر ده رخه له ئاوه دانی
تا تامی ژیان بزانی
ببه به جۆبار، به پرووبار
پاراو كه مه زرای چه ند هه ژار
ئه وسا ده رژییه ده ریاوه
بو ژیان ده بیه سه رچاوه
تو كه ژیا ی بو داماو ان
بو هه ژاران، زور لیكراوان
پوژ له پوژی بلندتری
لای خه لك و خوا په سندتری
به س سیفرۆكه ی جه غزووكه به
شه پۆل به، گێژه لوكه به

با گوهرهت بێ، بگرمینه

درك و پیسی راپهینه

ههلهمووت به لهناو چیا

دار بهروو به لهناو گیا

* * *

به ئی گیانه! باش بزانه!

ئهوی لهکاره ههر یهکه

بێ ههساو سیفری له تهکه

ئهستیره ی زۆر، زۆر مانگ و خۆر

عاسمان و زهوی، کهم و زۆر

ههرچی له و ناوه دا ههیه

ههر شتی ئافه ریده یه

سیفره و ههر یهکی ههساوه

گش به و یهکه وه له باوه

یهک و سیفری بێ برانهوه

وهک زانیوته بیزانهوه

* * *

یهکی ههیه، یهکی نییه

جگه له خوا، ههیه کهس نییه

ههیه ههر نییه.